

Prikaz

Gareth Stansfield: *Prihvatanje realnosti u Iraku*

RIIA Chatham House, London, 2007., 12 str.

Ekspert za iračko pitanje, Gareth Stansfield, pripremio je specijalni izvještaj za Kraljevski Institutu za Međunarodne Odnose (Chatham House) u Londonu, jedan od najutjecajnijih think tankova u svijetu, pod imenom "Prihvatanje realnosti u Iraku", u kojem se veoma kritički odnosi na sadašnje stanje. Ubrzo nakon što je Chatham House predstavio izvještaj britanskoj vladi, glasnogovornik Foreign Officea izjavio je novinskoj agenciji Press Association da je izvještaj "svirep", budući da je "većina terorističkih napada koncentrirana u samo četiri od osamnaest iračkih provincija, u kojima živi manje od 42% populacije".¹ Ohrabren tvrdnjama generala Williama Caldwellla, predstavnika međunarodnih snaga u Iraku da američke snage u Bagdadu bilježe uspjehe, Foreign Office nadalje tvrdi da "je u kratkom vremenu u Iraku došlo do velikih pomaka", jer su po Caldwellovim riječima "vidljivi pozitivni indikatori koji ukazuju na izniman pad razine nasilja".² Međutim, bez obzira na negodovanje Foreign Officea, čini se da ipak "svirepost" Stansfieldovog izvještaja odražava realno stanje stvari na terenu te da je cjelokupni kritički osvrt primjeren.

U svjetlu pogoršanja situacije na terenu te s realnim predviđanjima da će ovo biti posljednjih godinu dana vlasti Bushevih neokonzervativaca, izvještaj "Prihvatanje realnosti u Iraku" trebao je dati odgovor na mnoga pitanja i pokazati moguće smjerove budućih odnosa prema Iraku. Osim toga se navodi da "suprotno svojim prvotnim nadanjima politički će stratezi iz Washingtona i Londona uskoro morati prihvatiti realnost regionalizacije iračkog političkog života – koji se u principu bazira na političkom identitetu – što će biti preduvjet za buduće iračke političke strukture."³ U kratkim crtama, zaključci njegovog izvještaja su slijedeći;

1. Irak, podijeljen po lokalnim sektaškim, etničkim ili plemenskim političkim grupacijama se raspao na regionalne centre moći, u kojima je iračka službena vlada samo jedan od nekoliko igrača.

2. U Iraku se ne vodi jedan građanski rat već nekoliko njih, koji u borbi za vlast uključuju veliki broj zajednica i organizacija.

3. Konflikt je po karakteru prerastao u jedan potpuno izolirani slučaj, tako da i poginuli američki marinci u mnogim slučajevima nisu bili mete već

1
http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/6663935.stm

2
Ibid.

3
Gareth Stansfield, *Accepting realities in Iraq*, RIIA Chatham House, London, 2007., str. 9.

"kolateralna šteta" međusobnih obračuna suprotstavljenih skupina. Upravo je priroda tih sektaški obračuna podijelila Irak te prijeti općem kolapsu društvene kohezije.

4. Sva tri glavna iračka susjeda: Iran, Saudijska Arabija i Turska, imaju svoje vlastite interese u nastavku krize i nestabilnosti, te sve tri zemlje koriste razna sredstva da utječu na nastavak sukoba.

5. Surova stvarnost mora se prihvatiti kako bi uopće moglo doći do mogućnosti da se primjene nove strategije spašavanja Iraka kao države. Stoga je potrebno političko rješenje onih faktora koji će uključivati organizacije s općom narodnom potporom i legitimitetom, a ne regionalnih snaga ili jednostranih američkih pristupa.

Što se prve točke tiče, glavna se podjela svodi na tri etničke skupine: Kurde, koji za sada jedini imaju ostvarenu državu u državi Kurdistan, sa zastavom i svim elementima državnosti. Sunite, koji su podijeljeni na islamske fundamentaliste i arapske nacionaliste među koje spadaju i preostali Sadamovi sljedbenici, te šiite, koji su podijeljeni u nekoliko klanova od kojih je militantna grupa Jaish al-Mahdi pod vodstvom šiitskog vjerskog vođe Moqtada al-Sadra najveći remetilački faktor. Još kad se ovoj listi pridoda službena iračka vojska, nezaobilazna al-Quaeda kao i deseci ostalih fundamentalističkih organizacija infiltriranih iz Saudijske Arabije, Irana i drugih islamskih država, na iračkom se tlu vodi opći sukob svih protiv sviju gdje se ne biraju sredstva i metode kako bi se postigao jedinstven cilj; osvajanje vlasti isključivo na ograničenom teritoriju, što prijeti nestanku iračke države.

Bez obzira na karakter sukoba i kompleksnost situacije postoje dva grubo rečeno, glavna koncepta suprotstavljenih strana sa središnjim pitanjem; kakvo bi trebalo biti državno uređenje nakon pada Sadamove diktature? Ta dva koncepta koja nude odgovor su- federalni i centralistički. U svojoj su suprotnosti na krajnjim stranama istaknuti Kurdi – zagovornici nezavisnosti i suniti- centralisti. Nepomirljivost ta dva koncepta, baš kao što je bio i slučaj s Bosnom i Hercegovinom 1992. godine neminovno vodi u rat. Razlika između Iraka i Bosne i Hercegovine je u tome što je NATO-va intervencija protiv bosanskih Srba 1995. urodila plodom, te je danas prisutnost međunarodne zajednice u Bosni garant mira. U Iraku je međutim međunarodna zajednica zajedno s američkim snagama pred povlačenjem, što nije samo znak njihove slabosti već i veoma ozbiljna indikacija da Irak kao država nemože i kao što predviđa Stansfield, najvjerojatnije neće opstati.

Kao glavnu strategiju i prve korake za rješavanje krize izvještaj predlaže uspostavu odnosa s onim organizacijama koje imaju najviše kredibiliteta i potpore lokalnog stanovništva, kako bi se na njih utjecalo da međusobno stvore mrežu dijaloga koja bi dovela do političke stabilnosti. U prijedlogu nove strategije stoji da "treba pronaći jednog predstavnika sunitiskih Arapa i uključiti ga u vladu; priznati i prihvatiti Muqtada al-Sadra (trenutno jednog od najutjecajnijih, ako ne i najutjecajnijeg šiitskog vjerskog i političkog vođe), kao legitimnog političkog partnera; i pokazati više obzira prema zahtjevima

Kurda."⁴ Nadalje se navodi da bi ključ zapadne diplomacije trebao biti utjecaj na susjedne zemlje kojima je nastavak krize u očitom interesu; Saudijsku Arabiju koja podržava sunitske Arabe, Tursku koja strahuje od proglašenja Kurdistana i prijeti intervencijom te Iran koji sponzorira šiitsku gerilu. Potrebno je da te zemlje počnu pridonositi stabilnosti Iraka tako da pokušaju uskladiti svoje interese s mirovnim rješenjem.

Međutim, tu se već nailazi na ozbiljni diplomatski problem, odnos s Iranom. Sve se više čini da iranski predsjednik Ahmadinežad namjerno provocira sukob pozivima na Sveti rat, prijetnjama Europi i Izraelu, javnim ispadi-
ma o Holokaustu i konačno onim najopasnijim – atomskim programom, jer je svjestan da su u ovoj fazi iračkog rata Amerikanci nemoćni. Ahmadinežad upravo zato koristi sadašnju situaciju kao svoje ključno strateško oružje kako bi Iran pretvorio u regionalnu nuklearnu silu.

Zaključak izvještaja je kritička osuda cjelokupne Bushove dosadašnje politike prema Iraku te kao takav predstavlja doprinos obilnoj akademskoj kritici doktrinarne, vanjskopolitičke i vojne strategije neokonzervativizma. U zaključku stoji da je "primjena američkih ili regionalnih rješenja prema vlastitim interesima do sada bila praksa, koja je išla u prilog jedino daljnjoj destabilizaciji Iraka"⁵ te će zbog toga svojom kompleksnošću i slojevitošću (i s mogućnošću povlačenja američke vojske) irački sukob trajati još generacijama. Sama po sebi, Stansfieldova kritika interesantna je analiza koja pokušava formulirati izlaznu strategiju američke politike te pronaći način da se spriječi daljnja iračka tragedija.

Petar Popović

4
Ibid.
5
Ibid.